IRACLIE PORUMBESCU ÎN CORESPONDENŢĂ CU CONTEMPORANII SĂI (III)

D. VATAMANIUC

Keywords: Iraclie Porumbescu, Dimitrie A. Sturdza, correspondence, Romanians, Trannsylvania, Bukovina.

Iraclie Porumbescu and his correspondence with his contempories (III)

(*Abstract*)*

The third part of the documentary *Iraclie Porumbescu corresponding with his contemporans* presents the correspondence between Iraclie Porumbescu and Dimitrie A. Sturdza. Iraclie Porumbescu depicts himself in this correspondence like a messenger of his political orientation. He receives, as it may be seem right from the first letter, propaganda brochures, which he presents at the institutions from Bukovina. He shares D. A. Sturdza's opinions regarding I. C. Bratianu's role in the Romanian political life. He talks about Sturdza's piece of work, *Protestare*, typed in 1890. Attitude is taken here against accusing I. C. Bratianu's government. Sturdza also sends Iraclie Porumbescu his second piece of work, *Europe, Russia and Romania*, also typed in 1890. It was an „ethnic and political" study, with some maps. Iraclie Porumbescu chooses for his second letter the situation in Bukovina. The „trinity" Hurmuzachi – Eudoxiu, Alexander & George no longer existed, and the „national nobility" was losing its independence by the alienating the estates. The priests, together with the teachers, were depending on the Austrian possession.We remark the fact that Iraclie Porumbescu`s reports with D. A. Sturdza explain the collaboration of the vicar from a region in bukovina to „The Romanian", the central press organ of the Liberal Party.

Dimitrie A. Sturdza

Iraclie Porumbescu adresează lui Dimitrie A. Sturdza (1883–1914) două scrisori, prima în 5 februarie 1890, a doua în 6 octombrie 1894, în termeni protocolari. Acestea cuprind informaţii privind atitudinea omului politic din România faţă de românii din Transilvania şi Bucovina, provincii aflate atunci sub stăpânirea Imperiului Austro-Ungar.

Partidul Conservator, în opoziţie încă din 1878, considera că era necesar să adopte un nou program în lupta politică. Titu Maiorescu elaborează, în acest sens, studiul *Zur politischen Lage Rumanien*, pe care îl publică în revista „Deutsche

* Traducere: Ana-Gabriela Drahta.

Analele Bucovinei, **XVIII**, *1* (36), p. – , Bucureşti, 2011

BDD-A32579 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:22:55 UTC)

Revue", în numărul pe ianuarie–martie 1881[1]. Eminescu îl traduce cu titlul *Despre situaţia politică a României, de Maiorescu* şi îi face loc în „Timpul", în ultimul număr din decembrie 1880[2]. Maiorescu ignoră situaţia românilor din Transilvania şi Bucovina sub dualism şi noul program al Partidului Conservator marca o trădare a intereselor naţionale. Eminescu dezaproba, în comentariile la studiul lui Maiorescu, orientarea Partidului Conservator ca fiind străină poporului român. Presa Partidului Liberal, la conducerea ţării din 1878, acuză guvernul conservator de trădarea luptei naţionale. Intelectuali din Transilvania, la care se alătură şi Eminescu, din partea Bucovinei, înfiinţează Societatea „Carpaţii", în 24 ianuarie 1882, pentru a susţine lupta românilor de sub stăpânirea dualistă[3]. Activitatea Societăţii stă în atenţia diplomaţilor Imperiului Austro-Ungar din România, care fac rapoarte despre activitatea acesteia, ostilă stăpânirii dualiste[4]. Câţiva ani mai târziu, în aprilie 1884, se înfiinţează la Sibiu, sub conducerea lui Ioan Slavici, cotidianul „Tribuna", care va desfăşura o activitate remarcabilă pentru unitatea culturală a tuturor românilor şi care are o contribuţie decisivă şi în pregătirea *Memorandumului* din 1894. Partidul Liberal este înlocuit la conducerea ţării, după mişcările ţărăneşti din 1888, cu Partidul Conservator.

D. A. Sturdza ia conducerea Partidului Liberal, aflat în opoziţie, după încetarea din viaţă a lui I. C. Brătianu, în 1891. Adoptă în orientarea sa politică o poziţie favorabilă luptei românilor de sub conducerea dualistă.

Iraclie Porumbescu se înfăţişează în corespondenţa sa cu D. A. Sturdza ca un mesager al orientării sale politice. Primeşte, cum se vede din prima scrisoare, broşuri de propagandă, pe care le difuzează la instituţiile din Bucovina. Împărtăşeşte, cum se vede tot din prima scrisoare, opiniile lui D. A. Sturdza în legătură cu rolul lui I. C. Brătianu în viaţa politică din România[5]. Face aprecieri cu privire la lucrarea lui D. A. Sturdza, *Protestare*, tipărită în 1890. Se ia atitudine aici împotriva punerii sub acuzare a guvernului lui I. C. Brătianu[6].

D. A. Sturdza îi trimite lui Iraclie Porumbescu şi o a doua lucrare a sa, *Europa, Rusia şi România*, tipărită tot în 1890. Era un studiu „etnic şi politic", cu câteva hărţi[7]. Iraclie Porumbescu aflase în călătoria sa în Bucureşti, cu prilejul deschiderii Expoziţiei, că D. A. Sturdza ţinuse în Sala „Orfeu" o conferinţă care îl

[1] „Deutsche Revue", anul VI, nr. 1, ianuarie–martie 1881, p. 12–20.

[2] „Timpul", anul V, nr. 290, 31 decembrie 1880/12 ianuarie 1881, p. 1–2; M. Eminescu, *Opere X. Publicistica*, p. 653–657.

[3] D. Vatamaniuc, *Ion Slavici şi lumea prin care a trecut*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 258–265.

[4] *Eminescu în documente de familie*, Ediţie de Gh. Ungureanu, *Documente literare*, Bucureşti, Editura Minerva, 1977, p. 411–412. Textul german, traducere şi note.

[5] D. Vatamaniuc, *op. cit.*, p. 269–281, 379–395.

[6] D. A. Sturdza, *Protestare*, Bucureşti, Tipografia „Voinţa Naţională", 1890.

[7] *Europa, Rusia şi România*, Studiu etnic şi politic de Dim. A. Sturdza. Cu trei hărţi, Bucureşti, Stabilimentul Grafic „I. V. Sorec", 1890. Retipărire în 1914. Ediţie în franceză în 1898 şi în germană în 1915.

BDD-A32579 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:22:55 UTC)

interesa. Conferinţa, *Cestiunea naţională*, se tipăreşte în volum în 1894[8]. D. A. Sturdza critică „guvernul boieresc", cu alte cuvinte Partidul Conservator, pentru politica sa faţă de românii de sub stăpâniri străine.

Iraclie Porumbescu se opreşte, în cea de-a doua scrisoare, la situaţia din Bucovina. Nu mai există „trinitatea" Hurmuzachi – Eudoxiu, Alexandru şi George, iar „boierimea naţională" îşi pierdea independenţa prin înstrăinarea moşiilor. Preoţii, la care trebuiau alăturaţi şi învăţătorii, erau dependenţi de stăpânirea austriacă.

S-ar putea să se mai găsească scrisori ale lui Iraclie Porumbescu în fondul corespondenţei lui D. A. Sturdza, foarte bogat. Să remarcăm deocamdată că raporturile lui Iraclie Porumbescu cu D. A. Sturdza explică colaborarea parohului dintr-o comună bucovineană la „Românul", organul central de presă al Partidului Liberal.

I

Frătăuţi, 5 Faur 1890

Luminarea Voastră!

Am primit broşurelele, cu ale căror mărinimoasă trimitere m-aţi onorat şi distins, şi fericit!

M-aţi onorat şi distins, căci aţi avut descendenţa [a] regarda o intimă dorinţă a mea: m-aţi fericit, căci conţinutul broşurelor, şi mai cu samă acelei scrise de Luminarea Voastră, mă face mândru a vedea şi a mă încredinţa că ce am susţinut şi susţin de aproape o jumătate de secol despre marele bărbat al nostru, al tuturor românilor, Ioan Brătianu, este adevărat, căci a confirmat prin al doilea bărbat, carele, pe lângă sublimu-i naţionalism, patriotism şi caracter, ştiut şi recunoscut nu numai de toată fiinţa românească, mai este şi un luceafăr de rară splendoare al erudiţiunii şi savantismului pe cerul nu numai al nostru, ci şi peste marginile lui.

A unui atare bărbat cuvânt şi judecată, spulberă înaintea lumii nepreocupate de pasiuni meschine, altă întreagă lume de zvârcoliri divergente de cuvântul şi judecata sa.

Durere, că ruşinea de care se încarcă unii dintre noi cu acele şi atari zvârcoliri, împroaşcă şi asupra neamului nostru, căci respectivii poartă numele său. Însă a lor ruşine o va spune până şi semnul de la mormântul lor! „Şi răstigneşte-l, răstigneşte-l" au strigat de unul şi acelaşi neam cu un mare liberator şi emancipator; pre acesta astăzi şi după optsprezece secole lumea matur cugetătoare îl glorifică, pre aceia-i dezavuează. Apoi şi de un Erostrat vorbeşte lumea, dară că şi pe deplorabilii respectivi, ce au voie să dea cu pietre într-un Brătianu, va vorbi lumea tot aşa, nu-i vina noastră, cum nu-i nici a domnului Ioan Brătianu.

[8] *Cestiunea Naţională*. Discurs rostit de D-nul D. A. Sturdza în întrunirea publică de la 25 septembrie din Sala Orfeu, Bucureşti, Tipografia „Voinţa Naţională", 1894. Retipărire în 1899.

BDD-A32579 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:22:55 UTC)

Acum vreo 8–10 ani am citi undeva un citat din ,,Times": [text german]. A, cred că şi la această apreciere a unei foi ,,universale" ca „Times"-ul sunt nerozii-n stare să râdă, cum au râs ei în 30 a lunei trecute la cuvintele d. Cogălniceanu în Cameră, când a zis dumnealui, între altele, că I. Brătianu a făcut Regatul. Însă chiar şi pentru aceasta îşi măresc şi mai mult ruşinea lor.

Mulţumesc, Luminarea Voastră, pentru benevola trimitere a broşurelelor! Le-am şi distribuit deja, pe unde am socotit. Una pereche am trimis şi la ,,Societatea" noastră în Cernăuţi şi altă pereche la ,,Clubul român" din Suceava; iar eu le-am citit, şi la citatul Luminării Voastre de la sfârşitul broşurii *Protestare,* mi-am adus aminte – cugetând la Luminarea Voastră, scriitorul celor zise în broşură cu atâta vervă şi tărie, de Dogele Marino Faltesi, carele, nevinovat, ca şi dl. Brătinau, acuzat de patrioţi perfizi, le-a zis la justificarea nevinovăţiei sale: ,,Dezvinuirea mea e acuzarea voastră; învinovăţirile mele sunt crimele voastre!"

Aşa-i – sunt sigur! – şi tot cuvântul Luminării Voastre din preţioasa-Vă broşură, pentru acuzatorii domnului Ioan Brătianu şi iarăşi sunt sigur că aşa va şi rămâne!

,,Dabunt Dii!"

Cu cel mai profund respect, reverenţă şi mulţumită, plecat serv!

Frătăuţi, Bucovina
5. Faur 1890.

Iraclie Porumbescu
Exarh şi paroh.

B.A.R. 56 (1)
DCCCXCVII

II

[Frătăuţii Noi] 6.10.[1]894

Prea onorate şi cu tot dreptul ilustre Domnule!

N-am avut norocirea de a vă găsi acasă, când am fost la deschiderea Expoziţiei la Bucureşti, dorind să Vă exprim în persoană respectuoasa mulţumită pentru înalta-Vă bunătate de a-mi fi trimis preţioasa-Vă scriere *Europa, Rusia şi România*, împreună cu tot aşa de preţioasa-Vă epistolă despre nemuritorul Brătianu.

De atunci, de la fiinţa [prezenţa] mea adică, în Bucureşti, Vă v-aţi mai adaus multe pentru naţiune şi patrie prin vorbirile Domniei Voastre în Clubul şi Adunările Erezilor sufleteşti ai marelui Brătianu, punând celor vorbiri ilustre cu cea din 25 septembrie la Orfeu o coroană de tot atâtea diamante, câte cuvinte în acea vorbire aţi exprimat!

Nu în dar [zădar] şi P.S.S. Părintele Episcop al Buzăului mi-a spus că Domnia şi Ilustritarea Voastră sunteţi ,,un mare şi scump Bărbat al României", la

BDD-A32579 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:22:55 UTC)

care cuvinte nu numai eu, ci toţi noi din Bucovina adăugăm, că nu numai al României, ci al tuturor românilor.

În acel discurs slăvit de la Orfeu aş dori din profundul inimii mele să-l am drept scump tezaur în micul meu tezauriar literar, cu cea mai posibilă-mi dignitate cu dignitatea lui.

Îmi permit, deci, respectuoasa rugare, să aveţi şi acum bunătatea a mi-l trimite acel discurs, de e – ce cred că va fi şi fiind – îndeosebi tipărit! Şi ca să-mi permit molestarea şi îndrăzneala, poate şi preste deplin, Vă mai rog, alăturaţi discursului şi Scrisoarea Academiei Bucureştene către celelalte din Europa în cauza românilor de sub Coroana Sf. Ştefan, în toate limbile în care acea scrisoare a apărut.

Şi acum încheind, ca să pomenesc ceva şi despre noi aceştia de aici, va ajunge să spun că , de când s-au dus dintre noi, cei vii, Trinitatea de Hurmuzachi, Doxachi, Alecu şi George, s-a dus şi mila noastră şi scutul nostru cel mai prielnic şi mai valoros în contra ,,[ilizibil] dei cornei", ce în orgoliul ei infernal şi egoistic, nu vrea nimic să ştie, nici de ,,status quo" garantat Bucovinei la primirea ei de la Turcia şi nici la legile moderne, văzându-se astăzi fără conducere ca cea Hurmuzachiană. Boierimea noastră naţională îşi pierde pe zi ce merge moşiile: cine, deci, independent de Guvern, ca dânsa, ne va mai fi reazemul şi apărătorul?!

Noi, preoţii?! Noi în acea măsură inferioară suntem impiegaţi ai Guvernului, în care superioritatea Mitropolitului peste noi, ca denumit de Guvern, e aşişdere dependent de el.

Cu cel mai profund respect plecat serv!

întrolegându-l [întronându-l] Iraclie Porumbescu
Exarh, Arhiepiscop şi Paroh

B.A.R. 56 (2)
DCCCXCVII

BDD-A32579 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:22:55 UTC)